

הרב יחיאל מיכל הכהן טרעגער

קרית יואל יצ"ו

דין אמירת שיר המעלות אחר ברכו בעשי"ת

ועיי"ש בלחם שלמה ודרכי חיים ושלום דה"ה אחר ברכו אין להפסיק לומר ברוך הוא וברוך שמו, וזה שלא כדעת השיורי טהרה שם דמקיל גם בזה.

(ב) והנה במג"א (סי' נ"ד סק"ב) הביא מהאר"י הקדוש דהמנהג בעשרת ימי תשובה לומר מזמור שיר המעלות ממעמקים כו' אחר ישתבח קודם קדיש, ועיי"ש בדגול מרבכה ליישב מנהגינו מקושיית המג"א, וכן הוא מנהגינו לאומרו, ולפי הנ"ל (באות א') נראה דרק בין ישתבח לקדיש מותר להפסיק לומר מזמור שיר המעלות, אבל בין קדיש לברכו וכ"ש בין ברכו ליוצר שדין הפסק חמור יותר אסור להפסיק, א"כ יחיד שסיים ישתבח והש"ץ כבר עומד בקדיש אחר שיר המעלות, נראה דאסור להיחיד לומר שיר המעלות אחר קדיש וברכו, דבזה אין היתר להפסיק לומר מזמור הנ"ל, וגם האר"י הקדוש לא כתב לאומרו שם.

ברם בתורת חיים (סק"ב) הביא מסידור האר"י ששם מסודר קודם קדיש שאחר ישתבח, ובין קדיש ליוצר סידור מזמור שיר המעלות, א"כ לפי זה יש ראייה שגם שם מותר להפסיק לומר מזמור הנ"ל, אך התורת חיים תמה על זה ממה שכתב הרמ"א בדרכי משה (סק"א) דעל פי קבלה בודאי אין להפסיק בין קדיש ליוצר, והמנהג לאומרו בין ישתבח לקדיש, ובקצה המטה (על מטה אפרים סי' תקפ"ד סק"ט) הביא דברי תורת חיים הנ"ל, וכתב דבסידור האר"י נדפס שלא בדיוק, והביא מפרי עץ חיים דכתב ג"כ לאומרו קודם קדיש, א"כ אין מקום להפסיק בזה אחר קדיש.

(ג) וכה ראיתי מביאים מפסקי הגר"ח נאה בעל קצות השלחן שנדפס בקובץ יגדיל תורה (שנה ה' גליון א') שכתב, אם נזמן ליחיד

שאלה: מי שגמר ברכת ישתבח בעשרת ימי תשובה בשעה שהצבור גמרו אמירת שיר המעלות ממעמקים, וענה עם הצבור קדיש וברכו אם מותר לומר אח"כ שיר המעלות קודם שמתחיל לומר ברכת יוצר אור, או שאסור לו להפסיק לומר מזמור זה, ואנסה לבאר דין זה ב"ה.

(א) הנה במ"ב (סי' נ"ד סק"ג) הביא מאליהו רבה (סק"ה) ופמ"ג (א"א סק"ד) דבין קדיש לברכו דינו כבין הפרקים דקריאת שמע, ובין ברכו ליוצר דינו כאמצע הפרק, וכן הוא בהגהות רעק"א (ס"ג), אבל בין ישתבח לקדיש הוא יותר קיל גם מאמצע פסוקי דזמרה כמבואר בשו"ע (סי' נ"א ס"ד וסי' נ"ג ס"ג), הרי לנו מזה דבין ישתבח ליוצר אור מחולק לשלשה דינים, א' בין ישתבח לקדיש, ב' בין קדיש לברכו, ג' בין ברכו ליוצר אור.

ובשו"ת פני יצחק (ח"ה בהשמטות לחאר"ח סי' ה' דף קס"ז-ק"ע) הביא מחלוקת אם מותר להפסיק לעניית ברוך הוא וברוך שמו בין ישתבח לקדיש, ובתהלה לדוד (סי' קכ"ד סק"ד) נוטה להקל בזה, אלא שנשאר בצ"ע דמשו"ע הרב (שם סק"ח) משמע להחמיר, אבל בשו"ת לחם שלמה (סי' ל"ו) ואשל אברהם (בוטשאטש מה"ב סי' נ"ז) וקצה המטה (על מטה אפרים סי' תרי"ט סק"ד) ושלחן מלכים (סי' ו' סקצ"א) ושיורי טהרה (מבעל טהרת המים מערכת ה' אות ה' ומערכת ס' אות ס"ח ומערכת ע' אות צ') כתבו להקל דגם לברוך הוא וברוך שמו יש להפסיק לענות בין ישתבח לקדיש, וכן הוא בדרכי חיים ושלום (אות קל"ד), אבל באמצע פסוקי דזמרה אסור להפסיק לומר ברוך הוא וברוך שמו כמו שכתב המ"ב (סי' נ"א סק"ח),

בערבית ולא הספיק לומר פסוקי ה' צבאות עמנו כו' דאין לאומרו אחר שאומר הש"ץ ברכו, כיון דפסוקים אלו אומר מצד חסידות וזהירות בעלמא כפי דברי האר"י זי"ע, לא עדיף מעניית אמן דברכות דאין לענות כדין אמצע הפרק שבקריאת שמע. ולפי זה ה"ה בנידון דידן הדין כן, דגם שיר המעלות ממעמקים מקורו מהאר"י הקדוש א"כ דיניהם שווים, וגם השירי טהרה עצמו שחולק על שיטה זו ודעתו דאפילו ברוך הוא וברוך שמו מותר לענות אחר ברכו, נראה מהכרעתו בסוף דלגבי שאלה הנ"ל של פסוקי ה' צבאות גם הוא מודה שאין להפסיק בזה, שכתב דמותר להפסיק אפילו לברוך הוא וברוך שמו מלבד הדברים דאמרו לנו משום ענף מצוה כו' דאין להפסיק. ופסוקי ה' צבאות אינו רק ענף מצוה עיי"ש, א"כ לפי זה ה"ה בשאלתינו לגבי שיר המעלות אין להפסיק אחר ברכו גם לשיטתו.

וכעין דבריו כתב באפיקי מגינים (סי' רל"ו סק"ב), דבערבית תכף אחר ברכו וענה ברוך ה' המבורך כו' אסור להפסיק אף קודם שהתחיל ברכת קריאת שמע, דברכו אברכת קריאת שמע קאי, וכמו בשחרית (בסוף סי' נ"ד) דשם דינו כבאמצע הפרק כו', וצריך לזהר בזה ואם לא אמר עדיין והוא רחום לא יאמר אחר ברכו ויאמר לאחר שמונה עשרה, ואף דמי שאינו רוצה להתפלל אז מותר להפסיק מ"מ כשרוצה להתפלל אסור. ומבואר מזה דלא כדברינו הנ"ל לדמותו לעומד באמצע פסוקי דזמרה כיון שאינו עומד לקיים דברי הש"ץ וצ"ע, שוב ראיתי בשו"ת מקדש ישראל (על ימים נוראים סי' ר"ל) שדן ג"כ בשאלה זו, וכתב דהדבר נוטה שלא יאמרנו שם אלא יאמרנה אחר התפלה, ודן ג"כ בסברה הנ"ל לדמותו לעומד באמצע פסוקי דזמרה עיי"ש, וכן השיב לי להלכה בשו"ת אגורה באהלך (ח"ב סי' ג') שלא יפסיק אחר ברכו, אלא כתב דיש להרהרו בלבו עיי"ש, ועיין בשו"ת חקי חיים (ח"ו סי' י"ב).

(ו) ונראה דמי שעומד בסוף פסוקי דזמרה

שגמר ישתבח אחרי שאמרו הצבור השיר המעלות וענה קדיש וברכו עם הצבור, לא יאמר עוד שיר המעלות משום הפסק, כמבואר באו"ח (סוף סי' נ"ד) שאסור להפסיק בין ברכו ליוצר אפילו לברך על התפילין, וכ"ש שאסור להפסיק לאמירת מזמור תהלים, וכדאי לאמרו אחר התפלה אחר לדוד אורי עיי"ש.

(ד) והנה במ"ב (סקי"ד ושעה"צ סקי"ט) כתב, דכל זה שאמרנו שבין ברכו ליוצר דינו כאמצע הפרק הוא רק כשעומד אחר ברכת ישתבח ועומד להתחיל ברכת יוצר, דכיון דהוא שומע ברכו מהש"ץ ועומד לקיים דברו ולהתחיל ברכת יוצר אור נחשב כאמצע הפרק, אבל אם הוא עוסק עדיין בפסוקי דזמרה ושמע קדיש וברכו אין דינו בזה כאמצע הפרק עיי"ש, ולפי זה יש לעיין דאולי יש לומר כן גם בשאלתינו, דהגם שכבר גמר ברכת ישתבח מ"מ כיון שהוא רוצה עדיין לומר שיר המעלות כמנהגינו על פי האר"י הקדוש, א"כ אינו עומד עדיין לקיים דברי הש"ץ ואין דינו כאמצע הפרק, ומותר לאומרו קודם שמתחיל ברכת יוצר אור.

והגם שיש לפקפק ולומר דאם כנים אנו בדברינו בסברה זו הוה ליה להמ"ב להשמיענו חידוש דין, דאם היה לו תפילין קודם קדיש ולא היה יכול להניחו משום איזה סיבה, והיה בדעתו להניחו אחר ברכו דמותר לברך עליהם כיון דלא היה בדעתו לקיים דברי הש"ץ, ובאמת מבואר שם במ"ב (סקי"ב) להיפך, מ"מ עדיין יש לחלק דבנידון דידן שאני, דכיון שלפי מנהגינו שנהגו לאומרו הוא כסדר התפלה, עיין בתורת חיים שם ובקצה המטה (שם סקי"ח), א"כ יש לומר דהוא יותר דומה למי שעומד עדיין באמצע פסוקי דזמרה.

(ה) ברם ראיתי בשירי טהרה (מערכת ה' הנ"ל) בשאלה כעין זה דמבואר שאינו סובר כדברינו הנ"ל, דכתב דלפי האחרונים הנ"ל (אות א') שסוברים דבין ברכו ליוצר דינו לגבי אמנים כאמצע הפרק יוצא, דאם נתאחר היחיד

ברכת יוצר אור. ולפי זה ה"ה בשאלתנו יש לו לעשות כן.

העולה מכל הנ"ל, בעשרת ימי תשובה אם יחיד גמר ישתבח כשהצבור גמרו מזמור שיר המעלות ושמע קדיש וברכו לא יאמר אח"כ שיר המעלות (אות ב-ה), ואם רואה בסוף פסוקי דזמרה דיהיה לו שאלה זו ורוצה לומר שיר המעלות ימתין שם עד אחר ברכו ואז יסיים ישתבח ויאמר שיר המעלות (אות ו').

ואינו רוצה לוותר על אמירת שיר המעלות, או יש לו עצה שימתין שם ולא יתפלל להלאה עד שיסיים הש"ץ ברכו, ואז יגמור ישתבח ויאמר שיר המעלות, דאז אין לו דין הפסק כבין ברכו ליוצר כמו שכתב המ"ב (סקי"ד הנ"ל), וכעין עצה זו ראיתי בשו"ת כפי אהרן (עפשטיין סי' י') לגבי מי שאינו אומר פיוטים של יוצר בשחרית ומתפלל במקום שאומרים אותו, דימתין בומקהלות רבבות כו' עד אחר ברכו, ויגמור ישתבח ויאמר היוצרות ושוב יתחיל

שמחה בשנה שמחדשים חידושי תורה

הקב"ה חדי בפילפולא באורייתא (זוה"ק).

שאלו להבעש"ט ז"ל מה לעשות לזה שכשמחדשים חידושי תורה הם שמחים, ויש להם צער על זו השמחה אולי עבירה הוא, והשיב הבעש"ט מה לעשות הנה כתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב הם בעצמם משמחים הלב וכשהם שמחים במה שנעשו קיוטין לשכינה באמת אין רע ובודאי למצוה רבה יחשב לו.
(ס' בעל שתולים פ' ואתחנן נב)